

מזכירות הממשלה

סניף אה

ס 31

ע"ש א"ש 177

פרוטוקול
ישיבת הועדה להחיישנות
נ' ב'סן תשל"ה - 18.3.75

בכחו השרים: י. גלילי - יו"ר, א. ארזן, ש. הלל, מ. חזני,
א. ידליץ, א. עופר, ח. י. צדוק, מ. קול,
ש. רוזן י. רפאל

בעדרו השרים: י. אלון, ש. פרס, י. רביצוביץ

בכחו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: מ. בר-און, ר. ויץ,
מ. קרובה, א. טנקר, ע. ספירא

בעדרו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: פ. ספיר, א. ל. דולצין, ר. יגלום,
מ. קירשבלום, י. קלארמן

משתתפים בוספים:	ש. אבני
	י. אדמוני
	ע. ארזן
	י. גוטמן
	ר. דוד
	אלוף ורדי
	ר. זאבי
	א. ישראלי
	א. סגל
	י. צור
	מ. ריבלין
- משרד השיכון	
- הסוכנות היהודית	
- לשכת השר גלילי	
- לשכת שר המשפטים	
- משרד המסחר והתעסיה	
- מתאם הפעולה בשטחים	
- יועץ ראש הממשלה	
- משרד החינוך והתרבות	
- משרד האוצר	
- הקרן הקימת לישראל	
- הסוכנות היהודית	

א. זהר - מזכירות הממשלה

סדר היום: ה'ת' 9. הודעה
ה'ת' 10. הקמת כפרי תעסיה

רשימה: אה א"ש

.../הודעה

בפרוטוקול זה 2 דפים

הת-9. הידעה

היו"ר השר י. צלילי:

אני פותח את הישיבה.

רצוני להודיע לחברי הוועדה כי קיימנו ישיבה

עם שר האוצר. השתתפו בה: שר החקלאות, שר השיכון, ראש המחלקה להתיישבות,

ואני עבדכם, בנושא: התקציב להתיישבות לשנת הכספים הנוכחית. כפי שאתם למדים

מהדיונים הקודמים, הבאנו הפעם לפני שר האוצר ועוזריו את ההצעה הכוללת 5 ישובים

מעבר מזה של הקו הירוק, היינו הישובים בערבה, בגליל ובחבל תענך, ו-6 ישובים

מהעבר השני של הקו הירוק. הדיון התחיל ולא הסתיים. ב-5 ישובים כלולים 3 שטרים

החלטנו עליהם, כי הדיון טרם הסתיים. כוונתי לשלושת הישובים בגליל ההררי. טנטטיבית

כללנו אותם בהצעה עם שר האוצר אבל הדיון אתו טרם הושלם, וטרם הושלם הדיון

בוועדה. החלטנו לסכם את הדיון בנושא זה. רשות הדיבור לשר השיכון.

הת-10. הקמת כפרי תעשייה

שר השיכון א. עופר:

הדיון המתנהל עכשיו הוא ביחס לניסוי חדש -

כפר תעשייה. כאשר העניין הזה הועלה בוועדה,

לפני כשנה, ביקשתי לברר עקרונית מה זה, לאן נלך, ובאיזו צורה נלך. ברשותכם,

אעלה כאן את המחשבות שלי ואת ההרהורים שלי לנושא זה, בשלב זה.

לשמחתי או להפתעתי יש כבר נסיונות. אנחנו

מקימים שני ישובים שבמהותם הם כפרי תעשייה. ישוב אחד נמצא לפני אכלוס, שמו

אלעזר, בגוש עציון. אין שם חקלאות. זה עציון ג' ואני מבין שהשם החדש הוא

אלעזר. כאמור, אין שם חקלאות והישוב בנוי כולו על תעשייה.

אנחנו בשלבים ראשונים של הקמת כפר תעשייה א'

בגולן, כך הוא נקרא - כפר תעשייה א'.

אמרתי שאני מעלה הרהורים שלי, מדוע הרהורים?

עד היום ידענו מהו גרעין התיישבותי. בכל צורות ההתיישבות, במסגרות ההתיישבותיות

הקיימות ידענו שענין התעשייה נקלט כמשלים בהתיישבות הקיבוצית ובמושב השיתופי,

שאמר מי שאמר שהמושב השיתופי הוא למעשה קיבוץ שצורתו מגורים פרטיים, מפני שגם

בו המשק הוא מרוכז.

ידוע לי שיש בעיות גדולות מאד של צירוף

תעשייה במושבים. עד היום אין רואים נסיונות שהצליחו, שמושב עם יחידות נפרדות

יקלוט תעשייה. כשבאים לדבר על ישוב שלם שיהיה בנוי על תעשייה, עלינו לשאול את

עצמנו: במה זה יהיה? כמובן שזה לא יהיה מושב במובן הרגילה של המלה, וזה לא

יהיה קיבוץ - בסופו של דבר, ולא חשוב כיצד זה ייקרא, זה יהיה קואופרטיב.

בקיבוץ, למרות כל ההחמרות, כל תעשייה, מטבעה, היתה קשורה עם עבודה שכירה.

עוד לא הראו לי שיש תעשייה בלי עבודה שכירה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין: בקיבוץ חצרים אין עבודה שכירה.

שר השיכון א. עופר: הוועד הפועל עסק בעבודה שכירה בקואופרציה, ועל זה היא נגמרה.

אם יש משק חקלאי ודברים נוספים - תהיינה גם צרות. צריך להיות ברור למה אנחנו הולכים. "הארגז" והרבה מפעלים התפרקו על הענין של עבודה שכירה. אם מדברים על ישוב הבנוי רק על עבודה שכירה - על אחת כמה וכמה. קיבוץ חצרים בנוי גם על משק. אם רוצים ליישב את גוש עציון, יש שם מעט קרקע, נשארה רק גבעה - יהיה גם זה, כי אין דרך אחרת.

אם מדובר על ישוב עירוני, הייתי אומר: בהחלט ישוב עירוני ולא כפר תעשיה. אם אפשר להקים ישוב עירוני - בשביל מה צריך את המסגרת הזאת? בגולן, אם יש מרכז עירוני, בשביל מה צריכים כפרי תעשיה? אנחנו נותנים למתיישבים תנאים של התיישבות. המתיישבים מקבלים תנאים מועדפים של ערי פיתוח א' א' א'. מי שהולך להתיישבות מקבל יותר משמקבלים בקריית-שמונה, מצפה רמון ואילת. הוא מקבל תנאים טובים יותר לבית ותנאים מועדפים לתעשיה.

אם זה בגולן או במקום שאין ברירה אחרת, הייתי רוצה לפחות את מניית היסוד של "ניר שיתופית", שהאנשים לא יהפכו את זה לשלהם.

ב"מעלות" יש קבוצת של אנשי "רפא"ל", או ליתר דיוק, אנשי "רפא"ל" שרוצים ללכת ל"מעלות". אנחנו נותנים להם תנאים של "בנה ביתך", אבל זה מוגבל. הם אינם מקבלים עזרה גדולה יותר מזו הניתנת לעולה או לוותיק ב"מעלות". הם יכולים לבנות על חשבונם וילות, אבל העזרה מוגבלת. מדובר על 150 משפחות. במקום זה אפשר לבוא ולהגיד: אנחנו נהיה התנחלות, אנחנו נהיה קוופרטיב - אז יקבלו את זה בתנאים הרבה יותר טובים מאשר תושבי "מעלות".

מה שמוצע פה זה באיזור מיושב. אני רואה שמתחילים כבר ללכת לערי פיתוח: כרמיאל, מעלות, ומחר אפילו לשלומי, שהיא למעשה שכונה של נהריה. אנשים לומדים את הדברים האלה מהר מאד. אם מקבלים מקום יפה ב"מעלות", שהיא לא פחות טובה מ"כרמיאל", בתנאים של איזור סוג א', הלוואה ומשכנתה, מדוע שלא ינצלו זאת? יש רבים שהתחילו להבין שכדאי לעבור לעיר פיתוח, ועל כך בנויה התפתחות של "כרמיאל", "מעלות" ו"שלומי".

שר השיכון א. עופר:

אנחנו לוקחים אנשים מבוססים ומלומדים מן
הטכניון ונותנים להם תנאי פרנסה של התיישבות,

למה? למה לתת להם עדיפות? למה צריך לתת להם עדיפות למגורים? אני מהרהר על
כל העניין. אבל נסיונות יש. יש נסיון בגוש עציון ויש נסיון בגולן, נראה מה זה.

את מעט האמצעים שיש לנו, אם יש תוספת של
אמצעים - צריך לחזק בהם את "כרמיאל", "מעלות" ו"שלומי" ולא ישובים המוצעים
פה.

מר ר. וייץ:

ההצעה להכניס שינוי מסויים במתכונת המקובלת
של ההתיישבות מדברת על שינוי הדרגתי נוסף
בשרשרת שינויים הבאים בשל כמה סיבות יסודיות: קודם כל - הצורך לתפוס מרחבים
שאינם מיושבים או שאינם מיושבים על-ידי יהודים. אין ספק שבעיות אכלוס יכולות
להיפתר רק על-ידי מרכזים עירוניים, אבל זה לא מספיק, כי עיר בודדה, כשהיא
מוקפת כפרים ערביים - בכך שליטתנו במרחב לא הושלמה. יש צורך להקים ישובים
שהם מתפשטים במרחב וחולשים עליו.

שנית, אנחנו חייבים לתת גם אתגר וגם פורקן
לקבוצות שמבחינה מספרית^{אין} ברות-משקל, קבוצות המחפשות לעצמן, בעידן הטכנולוגיה,
צורות חיים מושתתות על כללים ועל שוויוניות בדרגות שונות, ומתפרנסות לא מן
החקלאות ראשית, משום שמדובר באיזורים שבהם החקלאות היא שולית מבחינת חיי הטבע,
שנית משום שהם רוצים לתת ביטוי לכשרונות הטכנולוגיים שרכשו. זה קיים בשתי
קבוצות גדולות: בני הדור השני של המושבים, שאינם עולים להתיישבות החדשה,
וקבוצות עולים הבאים ארצה לא רק כדי לקיים מצוות עליה אלא כדי לקיים המשך
של הקמת חברה ערכית אשר מקבלת את הביטוי הטוב ביותר שלה בכפר.

אי לכך, לאחר תקופה ממושכת של מחשבה, מחקר
והגדרות על גבי הנייר, ובחילופי דברים, הגענו להצעה המונחת היום על השולחן.
אגב, בכל הישובים שמדברים עליהם, בעיקר בגליל, ~~+++~~ מדברים^{לא} רק על ישובי תעשיה,
אלא על ישובים שעיקר פרנסתם על תעשיה - מושבים או מושבים שיתופיים או הרכב
בין מושב או מושב שיתופי המבוסס על תעשיה וגם על חקלאות.

ההצעה שלי הובאה לדיון לפני ועדה של כל
התנועות ההתיישבותיות בארץ, בראשותו של חיים גבתי. הוועדה דנה באופן מפורט,
קפדני וממושך בדברים.

היו"ר השר י. גלילי:

קיבלנו מחיים גבתי את הסיוטה שלו, ואני
מחלק אותה.

הוועדה בחנה היטב את ההצעות והגיעה פה

אחד - כל התנועות הקיבוציות והמושביות,

על כל הגוונים, מ"מפ"ם" עד "חירות" - להצעה המוצעת, אשר נוסחה על-ידי

חיים גבתי בקפדנות, וכל הכבוד על העבודה שעשה. בהצעה זו נאמר:

1. הצורך בהרחבת ההתיישבות באיזורי הארץ השונים, בעיקר בנגב, בגליל

ובשטחים המוחזקים המיועדים להתיישבות יהודית, מחייב להרחיב את הבסיס

הכלכלי של הישובים הכפריים ולבסס אותם על ענפי הכנסה לא-חקלאיים בכל

מקום בו אין תנאים מינימליים להקמת ישובים חקלאיים.

2. על-ידי הקמת ישובים כאלה ויצירת מיגוון רחב של מקצועות עבודה

למתיישבים תיפתחנה אפשרויות נרחבות ליישב מספר גדול של בני-נוער

ומתיישבים אחרים, מהארץ ומבין העולים החדשים, הרוצים לבנות את חייהם

באיזורים כפריים ובצורת חיים המבוססת על שיתוף וקואופרציה ברמות שונות,

כמתכונת הקיבוץ, המושב, המושב השיתופי והכפר השיתופי מבלי שזה יחייב

אותם לעסוק רק בעבודה חקלאית.

3. הקמת ישובים שיתופיים רבים, מכל צורות ההתיישבות, תואמת את הצורך

החיוני של מדינת-ישראל: פיזור האוכלוסיה ויצירת שליטה יהודית במרחבי הארץ

בהם האוכלוסיה היא דלילה. זה ימנע במידה מסוימת את ריכוז האוכלוסיה

במרכזים העירוניים - אני מוסיף - "בלבד".

4. הוועדה מציעה שהמרכז החקלאי, בשיתוף עם המחלקה להתיישבות, יערוך תכנית

התיישבות לטווח ארוך, שתענה לצרכים האלה. תכנית זו תכלול הקמת ישובים

באיזורי הארץ השונים, כפוף להחלטות הממשלה ובביצוע המחלקה להתיישבות.

5. הוועדה תמליץ על התיישבות גרעינים או גופים התיישבותיים אחרים שיוצרו

על-ידי התנועות ההתיישבותיות, בתנאי שהישובים שיוקמו יהיו מבוססים על

העקרונות הבאים:

(א) ישוב יהיה מושתת על עקרונות השיתוף והקואופרציה, כאשר סימן ההיכר

העיקרי הוא: בעלות הכפר על המפעלים המשמשים כמקור פרנסה לחברים.

במידה ויפותחו בכפר גם ענפים חקלאיים, זה ייעשה אך ורק לפי תכנון כולל

של הכפר.

(ב) הישובים יהיו מבוססים על עבודה עצמית בתעשייה ובענפי הייצור האחרים.

עקרון העבודה העצמית ינחה את המתכננים שיתכננו את הישוב ואת אמצעי

הייצור שיועמדו לרשותו.

(ג) השירותים לכפר יפותחו על-ידי חבריו או במסגרת איגוד איזורי בין-קהילתי.

(ד) כל ישוב יהווה יחידה עצמאית הקובעת את אורח חייה ונוהליה בתאום עם התנועה אליה הוא משתייך, והיא המחליטה על צירוף חברים נוספים בהתאם לתכנית שאושרה על-ידי המוסד המיישב והתנועה."

מר רב. וייץ:

רבותי, פה הגדרנו את התכונות ואת הסייגים. אל תשכחו שכל ישוב כזה מחייב קביעת חבר נילוה. הרכוש איננו פרטי, לא הרכוש היצרני ולא הבית. אין זכות בידי החבר למכור או להעביר או להנות מקוניונקטורות שונות. זה השוני העיקרי משוב עירוני, כי בהתיישבות קואופרטיבית יש סייגים לבעלות הפרטית ומשום כך הממשלה נותנת את הרכוש בתנאים אחרים. דבר זה מקובל לא רק במדינת-ישראל, אלא הוא מקובל בכל העולם.

אני מתפלא על דבריו של השר עופר, כי את הדברים שהוא אמר אפשר לומר לגבי ישובים חקלאיים. הדין של החקלאות המודרנית הוא כדין התעשייה.

אני חייב להדגיש שכל התכניות בשטח התעשייה מתואמות והן תואמנה במלואן אם אנשי משרד המסחר והתעשייה. למחלקה להתיישבות יש ועדות משותפות למיקום ובחינת התעשייה. מדובר על תעשיות מיוחדות, שהן חשובות לנו ביותר ושבהן ההתמחות של החברים, שהם בעלי השכלה גבוהה ובעלי ידע טכנולוגי החיוני לתעשיות אלה. מדובר על תעשיות מתוחכמות שבהן דרוש ידע, תעשיות בהיקף קטן, שכל אחת מהן מונה 20 - 40 עובדים, שסימן ההיכר שלהן איננו התעשייה ההמונית המנסה במידת האפשר להרחיב את תחום התעסוקה, אלא להיפך. אנחנו יכולים להתברך מן הנסיונות הראשונים. ברמת-הגולן יושבת קבוצה של אקדמאים מרוסיה, אשר הקימו שם בית-חרושת בתוך צריף, שעובדים בו 10 איש והם מספקים לצה"ל חלק מן התכשור המחוכם ביותר. יש ביניהם 4 מהנדסים אשר פתחו בשטח האלקטרוני משהו מפתיע. הם רוצים להיות היוזמים ובעלי התעשייה. התעשייה המשותפת היא המשך של השרשרת ההתיישבותית בישראל. צריך לפגוש אנשים אלה, לדבר אתם, לראות את הגאווה, את הביטוי העצמי של קבוצת אקדמאים שעזבו את תל-אביב - כולם היו מסודרים בדירות ובמקצועם - קמו והלכו לרמת הגולן. שר השיכון נפגש אתם. הם אף פעם לא יהיו יותר ממיעוט, הם תמיד יהיו % - 10 מכלל ההתיישבות בגליל. מדובר לא על כמות אלא על פיזור, תפיסה ואיכות - אלה המובילים. נזכור כי תמיד היתה ההתיישבות שלנו המובילה.

מר ר. וייץ:

אשר לעבודה השכירה: אם נתכנן שאפשר לעבוד בלי עבודה שכירה - זה תלוי בהחלטה ובאידיאולוגיה

של המתדיינים. לא כל תעשייה תואמת חברה מסוג זה, על כן צריך לתכנן אותה. מדובר על ישוב מתוכנן לכל פרטיו מראש, בשיתוף מלא של הגוף ובשיתוף מלא של התנועה.

אני חושב שההצעה היא התאמת התנאים של ימינו להמשך המפעל ההתיישבותי, שעשה את שלו בהיסטוריה שלנו וקבע את גבולותיה של הארץ. ערים לא קבעו אף פעם את הגבולות. צריך להתפזר ולהמשיך את השרשרת היחודית של קבוצות אשר רוצות להיות לפי מתכונת מיוחדת, ותודה לאל שגם כיום יש קבוצות מבני הארץ - הדור השני של המושבים - עולים ואחרים אשר מוכנים להמשיך את הקמת הכפר במתכונת שדורנו תואם אותו ובמקומות שאלמלא זה לא היינו יכולים ליישב אותם. צריך ללכת בזהירות, בתכנון, אבל מוכרחים ללכת.

היו"ר השר י. גלילי:

שמא אתה יכול, במסגרת של משפטים אחדים, לתאר את אופי הכפר שאתה מציע ללכת להקמתו.

שר המשפטים ח. י. צדוק:

זה מצויין בהצעה של חיים גבתי.

מר ר. וייץ:

אני מקבל את הניסוח היפה של חיים גבתי. הוא ניסח את זה בצורה יפה ביותר.

שר הדתות י. רפאל:

בסוף הישיבה הקודמת הובטח לי שמישהו יסכם את ההשלכות של הנסיונות הללו לגבי ישובי הפיתוח בגליל. בשבילי זה הדבר החשוב ביותר. כאן אומרים של"שלומי" אין זכות קיום, שהיא שכונה של נהריה, אני רוצה לשמוע מה בענין זה.

מר ר. וייץ:

רבותי, חוקי הגידול והקיום בין חברה עירונית פתוחה ובין חברה קואופרטיבית סגורה, הם שונים בתכלית. קיומה של עיר, בה כל פרט חי לפי החוקה של המדינה בכלל ותו לא, היא החוקה הפונקציונאלית, מכתובה סף של גודל אוכלוסייה, הסף משתנה מאתר לאתר, שמתחתו לא יכולה חברה עירונית לספק את השירותים. מה שאין כן לגבי חברות סגורות, ביחוד כשהן מאוגדות באיגודים בין-קהילתיים. יש שוני עצום בין שני הדברים. "שלומי" לא תהפך לישוב עירוני בעל זכות קיום אלא אם תהיה בה אוכלוסייה של 20 אלף נפש, או שהיא תהיה, למשל, פרבר של נהריה, בתנאי שפונקציות מרובות יסופקו על-ידי הגוף נהריה-שלומי. לעומת זאת, ישוב קואופרטיבי, כשהוא גדל מעל למידה, 150 משפחות, יש לי ספק בזכות קיומו, כי הדבק הפנימי הוא שונה לגמרי. קיבוץ, כשהוא מונה 150 משפחות, נחשב לקיבוץ גדול. עיר המונה 5000 נפש איננה עיר, היא פירור של עיר.

מר ר. וייץ:

אנחנו מדברים על שני סוגים של חיים. הדברים הוכחו בארץ. החברה שלנו מעמידה מודל למתכננים. מי שרוצה ללכת להקים את הישובים הללו - רוצה אורח חיים. הוא לא חומר אנושי אשר מיועד לעיירות פיתוח. אלה שני דברים שונים, אלה שני דחפים שונים, שני סוגים של מוטיבציות שונות.

מר קרונה:

אני רוצה לשאול אם יתכן למצוא תשובה לספקות של השר עופר בקשר לניצול המימד הזה לגבי

עדיפות בשיכונים.

מר ר. וייץ:

כל הרכוש הוא רכוש של הקהילה ולא של הפרט. לפי התקנות יש חבר נילווה, שיש לו זכות וטו.

שר השיכון א. עופר:

ב"אגד" יש מניה.

מר ר. וייץ:

זה דבר שונה.

שר הקליטה ש. רוזן:

נעים לקיים ישיבה ולדון בעניינים פרגמאטיים. יכולה להיות קונצפציה מקובלת, רציונאלית קפיטליסטית - זה אומר המפעל הגדול והעיר. גם בחקלאות כל העמק יכול להיות משק אחד שהוא אולי משק רציונאלי. לפי מימדים אמריקאים, אפשר לעבד את כל השטח ממגדל העמק כיחידה אחת.

מר ר. וייץ:

היו חיים בו עשירית מהמתיישבים.

שר הקליטה ש. רוזן:

אנחנו הלכנו בקו אחר. אמרנו, לא חקלאות ללא כפרים אלא חקלאות עם כפרים. אני חושב שהמושג

של כפרים בחקלאות הוא הבסיס לחקלאות. כפרים קיימים וחיים בגודל כזה הם יסוד חשוב מבחינה לאומית וסוציאלית, והם אחד הערכים של מדינת-ישראל. אנחנו רוצים שהארץ תהיה מאוכלסת לא רק על-ידי ערים - יש כאלה הטוענים, ובצדק, שיש יותר מדי ערים - ערים צריכות להיות יותר גדולות, ואילו במקום 27 ערי פיתוח היה 22 - זה היה יותר בריא. אנחנו רוצים ארץ מאוכלסת, אנחנו רוצים בכפרים בכפרים קטנים. בנינו את הארץ על יוזמות מלמטה. הכל היו נסיונות. יש עבודה שכירה, יש מושבים, ויש מושבים וקואופרטיבים שלא נתקיימו אבל הם יצרו נכסים גדולים. קואופרטיב "אגד", עם השבתה שלו, בכל-זאת יש בו יתרונות עצומים, עם כל הצרות שיש בו. במידה שיקומו יוזמות מלמטה, גופים אנושיים שמוכנים לזאת, אני חושב שאנחנו צריכים לברך על כך.

שר הקליטה ש. רוזן:

יש עליה מן המערב, העולים מן המערב מחפשים
אתגר יותר מן העולים מהמזרח. יש קהילות ויש

"קומיוניסטי סנטרס".

אם יש גרעינים יוזמים, כפי שמצאתי אותם פה
ושם, כמו בנהריה, אני חושב שהם ראויים לעידוד.

כאיש קיבוץ יש לי ספקות אם אפשר להקים ישוב
על ענף אחד בלבד. החקלאות נחוצה משום שיש בה מיגוון תעסוקה.

אני חוזר ומדגיש, שאם יהיו גרעינים יוזמים,
ואנחנו נספח אותם, הם ראויים לעידוד והמפעל ראוי לנסיון נוסף, מחוץ לשני
הנסיונות שנעשו.

אני זוכר שאשכול המנוח, כאשר דברו על חבל
הבשור הוא דיבר על ישובים תעשייתיים בנגב, שבו אין מים.

אינני יכול להגיד שאין לי ספקות, יש לי ספקות,
אבל אם מדברים על מסגרת מצומצמת, הדבר הזה ראוי לתמיכה.

מר ר. דוד:
בשלב זה לא אתייחס לערך ההתיישבותי של המפעל
אלא למישור הצר של התעשייה, שצריכה להיות בסיס
הקיום של המפעל הזה.

אשר למגמות הפיתוח של התעשייה כיום, בשנת 1975
במדינת ישראל. השאיפה היא לרכז מפעלים, ולרכז מפעלים גדולים, כי בריכוז יש
יתרון מסויים ואין צורך להרחיב את הדיבור על כך. הכוונה היא ללכת למפעלים
גדולים ובצורה מרוכזת. נעשית כיום פעולה בהיקף גדול ובהשקעה גדולה של ריכוז
מפעלים באיזורי תעשייה מרכזיים. האיזור שמדובר עליו כמקום להקמת כפ"חים - כפרי
תעשייה - הוא אחד מאותם איזורים שבהם מיועדת להיות מרוכזת תעשייה גדולה וענפה.
יש תכנון מפורט ואני מקווה שבמחצית חודש אפריל הקה"ל תוכל להתחיל בעבודות.
כשאנחנו מתכננים איזור זה, מתחילה להיות בעיה
של סוג המפעלים שאנחנו רוצים להביא לשם. הרעיון המנחה אותנו הוא שבמקום
כזה צריך לרכז אך ורק מפעלים גדולים, היכולים להנות מכל אותם הדברים במשותף,
שנותנים יתרון לגודל. המפעלים הקטנים כיום קמים במדינת-ישראל אבל לא בתמיכה
של המשרד. בכל המגמה הזאת יש יוצא מן הכלל של התעשייה הקיבוצית. המפעלים
הקטנים הצליחו בתעשייה הקיבוצית.

מר ר. דוד:

ברעיון של הכפ"תים עומדת ההצלחה הזאת, אשר נובעת מפני שבקיבוץ אפשר היה לרכז גרעין קטן יחסית, שאפשר היה לתת לו הכשרה מקצועית ואשר יכול היה להגיע למיומנות גבוהה תוך תקופה קצרה ביותר. בקיבוץ, הגרעין של כח עבודה מעולה במפעל הגיע למיומנות זו יחסית בתקופה קצרה, בפרק זמן קצר. מכאן ההיקש לכפרי התעשיה, אלא שכאן אנחנו לא יודעים מי האנשים שיהיו בו. זה נעלם גדול וחשוב, כי עליו עומד או בנופל כל העניין.

איך זה משתלב באיזור התעשייתי הגדול, הביין-עירוני, הביין-איזורי במרחב הזה. אנחנו רואים את הגליל המערבי - נהריה, שלומי, מעלות וגם כרמיאל, כאיזור הנשען על אותו איזור תעשיה. איזור התעשיה "תפן", שיהיה במרחק של 25 דקות מנהריה, הוא איזור תעשיה אשר יכול לשרת את כל הסביבה והמגמה כיום היא להוציא את מפעלי התעשיה מהערים. מבחינה זו איזור זה נותן יתרונות אופטימאליים כמעט. בתוך השטח הזה יעדנו מספר דונמים שאמורים להיות הרזרבה הקרקעית למפעלי התעשיה העתידיים של הכפר התעשייתי, היינו, שלא יקום כפר שבחצר יהיה לו מפעל קטן. היינו רוצים שהכפר התעשייתי ישען על איזור התעשיה הגדול.

כשאנחנו מדברים על המושג של השענותו של הכפר על איזור התעשיה, הכוונה היא לא רק במובן הקרקעי. הכוונה היא שהמפעל של הכפר התעשייתי יוכל, או בקבלנות משנה או בשירותים, להשלים את הקומפלקס התעשייתי שיוקם באיזור. זאת אומרת, שהמפעל יהיה משולב בתוך הקומפלקס התעשייתי וההשענות תהיה על הקרקע, על התשתית, על הקומפלקס התעשייתי. כאמור, יש סימני שאלה כמו כח האדם, שכבר הזכרתי אותו, וסוגי התעשיה. סימני השאלה הם רבים וקשה לתת תשובה חד משמעית כיצד העניין ייראה. אם הענף התעשייתי - ואני חוזר לערך ההתיישובות של "תפן" - של הכפר ישתלב בתוך הקומפלקס התעשייתי של האיזור - יש מקום לחשוב עליו.

מר ר. זאבי:

ציינת ש"תפן" נמצא במרחקים סבירים מהישובים שהוא ישרת, האם זה עומד בסתירה לעיקרון שבהצעתו

של חיים גבתי?

היו"ר השר י. גלילי:

שאלה זו מתייחסת למרכז ב"תפן" ולא לכפרים התעשייתיים.

מר ר. דוד:

המרכז התעשייתי שאנחנו מדברים עליו הוא איזור תעשיה שצריך לתת מרחב פיתוח ל"מעלות", ל"כרמיאל" ול"שלומי". הוא לא בא לתת פתרון לכפרים עצמם. אנחנו רוצים להגדיל את "מעלות" לישוב של 10,000 נפש. הכפרים התעשייתיים הם נדבך נוסף.

גב' סגל:

ברשותכם, אציג את עמדת משרד האוצר.

היו"ר השר י. גלילי:

גב' סגל עובדת במשרד האוצר. עמדת האוצר יכולה להיקבע רק יחד אתנו ולא באופן עצמאי. אני מקווה שלדבריה של גב' סגל יהיה משקל סגולי, לאו דווקא משקל ממוני של האוצר.

גב' סגל:

רצוני להמשיך את עמדתו של מר ראובן דוד. יש לנו בהקמה גוף מתאם, אשר יתאם את הפעילות בגליל העליון, בין השאר. זה גוף המורכב מאנשי משרד מסחר ותעשיה, המחלקה להתיישבות וכל הגופים שיש להם חלק בתכנון הגליל. אנחנו נערכים לקראת התיישבות בגליל. במסגרת זו אנחנו מסתכלים על הבעיה התקציבית, שהיא מרכזית. התקציב מוגבל, ובמסגרת זו צריך לדעת שמהו הולך על חשבון משהו. כשאנחנו אומרים שצריך לפתח את הגליל בצורה מואצת - אחת הבעיות היא להעביר מקסימום של משאבים. הקמת כפרי תעשיה, זה יכול להיות רעיון נשגב, אבל השאלה אם לא מוטב להקים מפעל גדול, מרכזי, כאשר הכפר התעשייתי משתלב במערכת של התעשיה כולה. זה אומר פיתוח אשר יקח בחשבון את כל המשאבים. בהקמת מערכת משולבת יש חסכון בכסף והיא יכולה להיות יעילה. לעומת זאת, הקמתם של כפרי תעשיה לפני שמקימים שיכונים באיזורים הקיימים, זה עלול להיות בזבוז של משאבים שאין לנו כרגע.

מר ר. וייץ:

כל מה שאמרתי כבר מתואם.

גב' סגל:

סדר העדיפות שמשרד האוצר רואה אותו - הפניית משאבים למרכזים כאשר אחר-כך תבוא התפתחות הדרגתית למקומות אחרים. לדוגמה: באר-שבע היתה מקום קטן ולא מפותח, היא התפתחה ובעקבותיה התפתחו מקומות חדשים. לפתח מרכזים קטנים - אנחנו חוששים שהמשאבים יחולקו והאפקטיביות לא תהיה יעילה, והמטרה הגדולה ליהד את הגליל לא תגיע למימוש.

שר הסעד מ. חזני:

אני מחייב את הדרך המוצעת, אני מחייב אותה בהחלט. אשר להקצאת משאבים ל"תפן א" ו"תפן ב" בשנת 1975 -

אני מפקפק.

אם ללכת לפי קנה מידה של עדיפויות דוחקות מבחינת

הלוח, מבחינת חמש דקות לפני השעה ה-12, אני סבור שאותם משאבים צריך להפנות לישובים מסוג זה, מחוץ לקו הירוק. היות והדבר הוא בתחום העקרוני, שצריך לנסות אותו, אני מחייב זאת מאותם טעמים שדיבר עליהם מר רענן וייץ, וכפי שבאו לביטוי יפה בנייר שהכין חיים גבתי על דעת כל הזרמים בהתיישבות, שאני מחייב זאת משני טעמים:

שר הסעד מ. חזני:

הטעם האחד: פיזור אוכלוסיה, לא רק מהבחינה של איזון איזורי, איזון בחבלים גדולים בארץ, אלא פיזור בתוך החבל המסויים - להתפרש במרחב. השר קול הזכיר בישיבה הקודמת את הצלבנים ודרך ההחזקה שלהם בארץ, הצלבנים שבסופו של דבר גורשו אם כי היו חזקים מן הערבים - זוהי נכונות לדרך המוצעת של התפרשות במרחב. הצלבנים התיישבו במקומות מרוכזים בשעה שבכל המקומות האחרים התיישבו הערבים, וזה לא יכול היה להחזיק מעמד. צריך לשבת לא רק בערים ובצמתים, אלא להתפרש במרחב.

הטעם האחר: העניין החברתי הערכי, בתנאי שהמבנה יהיה כמוצא כגון, אם כי עלולות להיות סטיות פה ושם - גם בקיבוצים יש סטיות לגבי העבודה העצמית.

אם שואלים למה צריך לתת יתרונות מיוחדים, אותה שאלה אפשר לשאול כיום לגבי ישובים קטנים או יותר גדולים. מבחינת הצורך לספק מזון למדינה - יכולות להיות חוות ענק. אותה שאלה אפשר להציג לגבי ישובים חקלאיים. אם נקודת המוצא היא לספק מזון למדינה ולחסום ייבוא - אפשר לעשות זאת בחוות ענק. כל העמק גודלו כחוה באחת המדינות בארצות-הברית. החקלאות היא כיום תעשייה במשק הקפיטאליסטי, ולא רק מטעים אלא גם רפת וגם לול - אלה תעשיות. אף-על-פי-כן אנחנו אומרים: לא כן, ואנחנו ממשיכים להקים ישובים חקלאיים או חקלאיים למחצה בתוך הקו הירוק ומחוץ לקו הירוק במקומות שניתן, משני טעמים: פיזור על-פני המרחב בחבל המסויים, ולא רק איזון בין החבלים, להתפרש ולא להשאיר חללים ריקים בתוך המרחב; וגם מן הטעם הערכי - לקדם יותר ויותר בניין של קהילות כפריות המושתתות על יסודות חברתיים ערכיים של שיתוף בצורה זו או אחרת. נוסף לכך זהו אתגר לבני נוער בארץ ולבני נוער המגיעים אלינו מארצות הרווחה ולחלק מאלה המגיעים אלינו מארצות אחרות, שהם אולי בשוליים אבל גם הם רוצים אתגר של יצירה חדשה מבחינה פיזית ובעיקר מבחינת התוכן החברתי הקהילתי. אותו הדין לגבי נושא זה כמו הנושא החקלאי, ומשום כך מגיעה לו עדיפות.

וחגובה לגישות מצד כלכלנים באוצר, והדים לכך

שמענו מפיה של גב' סגל. אני אומר שיעדים ערכיים בחברה אשר רוצה לבנות את חייה על יעדים חברתיים, על יעדים ערכיים, אינם יכולים להיות מדודים רק לפי יחס של תשומת תפוקה.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אבל גם על זה.

שר הסעד מ. חזני:

בוודאי. אבל אם זה נקודת המוצא היחידה - אתה יכול להוריד מן הפרק הרבה דברים שאנחנו משקיעים בהם, שיש להם ערך ערכי אבל אינם מוצדקים לגבי ערך של תשומת תפוקה.

שר הסעד מ. חזני:

כדי לפתוח את התכנית לדרך מלך בשביל רבדים
צעירים וחדשים בארץ ובחוץ-לארץ, שאין אפשרות
לספק להם חקלאות, מפני שהגענו לגבול וגם לא כל אחד רוצה להיות חקלאי אבל
רוצה להיות בקהילה כפרית ערכית, צריך לעשות ניסויים ולא די בניסוי אחד או
בשני ניסויים. זה מעורר שאלות שצריך לבחון אותן. כשהתחלנו בפעולות התיישבות
היו אצלנו כאלה שלא רק פקפקו אלא צחקו, ואלמלא רופין היתה התנועה נופלת
מההתחלה. המושב השיתופי לא נתקבל בעין יפה לא על-ידי התנועות הקיבוציות
ולא על-ידי המושבים, אלה ואלה ראו בו בריאה שלא יכולה להחזיק מעמד, כל
מצד מנקודת מבט שלו.

היו"ר השר י. גלילי:

סיפרתי לחברים שאליעזר לבנה ז"ל, בשעה שהיה
אידיאולוג קיצוני קנאי של הקיבוץ הארצי הגדול
כתב מאמר בו הוא ממליץ להוציא את מושבי העובדים מהסתדרות בגלל העבודה
השכירה ובגלל זה שיש להם הגיון קפיטאליסטי.

שר הסעד מ. חזני:

המושב השיתופי לא נתקבל בעין יפה לא על-ידי
הקיבוץ ולא על-ידי המושב. אמרו אז, שיעבדו בו
כמו בקיבוץ ויצרכו כמו במושב. כיום זו דרך המלך.

אני סבור כי החקלאות מסתיימת, לפחות מבחינת

מים, וכאמור, לא הכל רוצים להיות חקלאים.

נכון, אי-אפשר שישוב יעמוד על ענף אחד. צריך

למצוא תשובה לשאלה זו. אבל לישובים המתוכננים יש סיכוי רב יותר מאשר לישובים
שקמו על בסיס של קיט. בזמנו אמרתי שאין להרבות בכך, כי קיט הוא עונתי ובלתי
יציב. בהצעה הנדונה בכל זאת, עקרונית, יש בסיס, אבל צריך לראות שהישובים
לא יעמדו על ענף אחד בלבד.

אינני רוצה להכנס לסוגיה שהעלה אותה מר ראובן

דוד. אני אומר עקרונית, שכפרים בשווייץ מוסיחים שיש יסוד קיום למפעל קטן
אשר מייצר חלקים למפעל גדול.

מתוך כל הבחינות האלה, אני מחייב את המהלך

המוצע, ואין הדבר דומה. "תפן" כזו, כשתקום, איננה דומה ל"שלומי" או ל"אופקים".
אם מדובר על מסגרת עירונית חפשית - אין טעם ביחידה לא גדולה. אולי לא צריך
היה להקים את "שלומי" או את "אופקים", אבל כאן מדובר ביחידות קטנות שיש להן
מוטיבציה להתקיים כמסגרת, כמו מושב, קיבוץ או מושב שיתופי. אני מחייב זאת.
כדי שזה יהפך ויפתח כדרך מלך - צריך לעשות כמה ניסויים ולראות את השילוב
המתאים ביותר.

שר הסעד מ. חוני:

אני מסיים במה שהתחלתי ואומר: אשר להקצאת משאבים ל"תפן א" ו"תפן ב" השנה, אני מפקפק

בזה.

שר החקלאות א. אוזן:

אינני מסכים לשמוע אפילו, ובוודאי שאינני מסכים לחשוב שהחקלאות נגמרת. אי חושב שהחקלאות

רק מתחילה. לא מזמן אישרנו פה מושב נוסף, מה שקוראים "בתי זכוכית", ואם הוא יצליח - ואין סיבה שלא יצליח, כי התוצאות של מה שנעשה הן יפות מאד - אני רואה אלפי יחידות במעט קרקע, במעט מים, עם הכנסה טובה מאד.

שר הסעד מ. חוני:

זה לא יכול להיות בגליל.

שר החקלאות א. אוזן:

אינני מדבר על הגליל. שמעתי שיש מי שסבור שהחקלאות נגמרת, אינני יכול לשמוע זאת. אם החקלאות תיגמר, חלילה, יהיה רעב, ובזה איש איננו רוצה, לכן צריך לפתח.

על רשימת כפרי התעשייה אני יכול להוסיף את

"נוה אילן".

שר הדתות י. רפאל:

זו שכונה.

שר החקלאות א. אוזן:

כל הארץ היא שכונה אחת גדולה.

בשבוע שעבר ביליתי יום שלם ב"רמת הנגב",

ואף-על-פי ש"רמת הנגב" איננה זרה לי ואני לא רחוק ממנה, אני מגלה דברים חדשים.

האם מותר למדינת-ישראל להגיד לילדי "רביבים"

לנסוע ל"אשל הנשיא" ללמוד? זה טוב, כי יש כאן אינטגרציה, אבל לא במרחק כזה. "רביבים" איננה יכולה להישות לעצמה את המותרות האלה. צריך להגיע למספר ישובים נוספים באיזור כדי לקיים חברה מסודרת של הישובים במקום. האם יש לנו מים לעוד שלושה - ארבעה ישובים? - אין. מוכרחים למצוא דרך שתהיה גם תעשייה וגם חקלאות, כי אחרת הישובים לא יחזיקו מעמד. גם שדה-בוקר עלתה על דרך המלך. חובה להגיש סיוע להם. אפשר לטעון שזה יבוא על-חשבון "אופקים" או כפר ירוחם, אתייחס לזה, אבל השאלה אם ישובים אלה יכולים להחזיק מעמד בגלל גרעונות.

שר החקלאות א. אוזן:

יש צרה גדולה של עבודה שכירה, היא אוכלת בנו, אבל יחד עם זה לא הכל שחור ולא הכל לבן. אני יכול להפנות בגאווה ל"חצרים", שבה יש תעשייה טובה וחקלאות טובה בלי עבודה שכירה, או למושב "כוכב", שם התעשייה מפותחת בלי עבודה שכירה - מצב הפוך הוא בחקלאות. אפשר גם להפנות ל"גבע" מצד אחד ול"שתולה" מצד שני - הכל מפותח בלי עבודה שכירה. הדבר קשור באנשים. אפשר לראות קיבוצים רבים, שיש בהם תעשייה, ללא עבודה שכירה, והם מצויינים, ואפשר לראות משקים עם עבודה שכירה - והם אינם טובים. אותו מצב במושבים. כפר יהושע - מושב טוב, ללא עבודה שכירה. "פדויים" - משק גרוע, עם עבודה שכירה.

בשנות החמישים המוקדמות התנהל ויכוח קשה מאד, במרכז החקלאי, על מושבי עולים. הייתי אז בין העולים החדשים, אבל מזלי שיחק לי והייתי מקורב למלכות יותר מאחרים והוזמנתי לאותו דיון. התנהל שם דיון חריף, והדברים כתובים, ונאמר שמדינת ישראל איננה יכולה להרשות לעצמה להפקיד בידי אלה, שהם אנלפביתים, את הדבר בִּהְיָקָר ביותר שיש לה - קרקע ומים. היו גם שטענו טענות הפוכות. הסיכום היה של מי שהיה אז יושב-ראש, אברהם הרצפלד ז"ל, שאמר שצריך לעשות נסיון ולתת לעולים האלה שטח של שלושה - ארבעה דונם, ולראות כיצד יתפתחו הדברים. מהסיכום הזה אני סובל על עצם היום הזה. מכל מקום, אי-אפשר היום להגיד שהענין לא הצליח מפני שמסרו אותו ל"אנלפביתים"; ההיפך הוא הנכון. מדינת ישראל יכולה להתגאות בכך שלאותם "אנלפביתים יש 3,000 בנים המבקשים להתיישב. הציונות יכולה לומר בגאווה שאצלנו קורה דבר הפוך משקורה בעולם - שם בורחים מן הכפר, ואילו אצלנו מבקשים לבוא אל הכפר.

למה לדחות את ההצעה לנסיון על הסף?

נוגע ללבי כאשר אומרים שזה יבוא על-חשבון

"מעלות", כפר ירוחם, או קרית-שמונה, האם כך ניישב את הארץ? האם כך נסתום

חללם חלוקים ונאכלים איזורים שחטרים בהם יהודים? האם נעשה זאת על-ידי כך שנאמר

שזה הולך על-חשבון מישהו אחר? אני זוכר, כאשר הייתי במשלחת של המחלקה להתיישבות

בראשותו של לוי אשכול ז"ל, כשהיה שר האוצר ובא לראות את חבל הבשור, היום

חבל אשכול, הוא אמר: על הגבעה הזאת ^{עיר} מקום/הבשור. שאלתי אותו אז, ומה על

"אופקים"? והוא השיב לי: בזמנו לא רצו אותך, עכשיו אתה אינך רוצה אחרים?

אני מצטער שעיר הבשור לא קמה.

שר החקלאות א. אוזן:

מאז שאנחנו מיישבים את הארץ, לא קרה שלא היו לנו טענות שמשו הולך על חשבון משהו, זה אולי נכון אבל עובדה היא שכולם משמינים ומתפתחים.

מדברים על חנאים טובים בשיכון בהתיישבות.

אני מוכן שנושא זה ייבדק מחדש, אבל אז צריך לבדוק את הכל. אני יודע שבמושב מחייבים אותו כל חודש ב-200 ל"י עבור הוצאות מוניציפליות. יש לי ספק אם יש עיר בארץ שתושביה משלמים סכום זה. היחידה במושב היא קטנה והחברים חייבים לפרוע הלוואות. כשהמושב היה מוכרח לתגבר את אספקת החשמל בגלל מכונות חליבה - זה עלה 300 אלף ל"י.

שר הסעד מ. חזני:

מדוע משרד החקלאות לא עוזר?

שר החקלאות א. אוזן:

זה לא ענינו של משרד החקלאות, אבל משרד השיכון עוזר, אלא שאלה מילוות שצריך להחזיר. אסור לראות רק מה שניתן בחנאים מצויינים, כי יש בצדם דברים אחרים.

לדעתי, הבסיון של כפר תעשיה צריך להתקיים על גוונים שונים של האוכלוסיה. אי-אפשר להגיד שיש לנו שנים - שלושה ישובים שהם מגוון אחד ומצד שני - גוונים אחרים. נדמה לי שלא צריך דמיון מפותח כדי לראות מה עלול להתפתח. צריך להקים ישובים לעולים, ולדעתי צריך להקים לפחות שני ישובים של בני המושבים ושל בני הגליל עצמם. אם יצליח הנסיון ב"נוה אילן" - בני ספסופה גם כן יצליחו. מדובר על חמישה ישובים - צריך להקים אותם.

היו"ר השר י. גלילי:

שני ישובים ברמה, ושלושה אלה. האם לכך כוונתך?

שר החקלאות א. אוזן:

כן. צריך לנסות.

אינני בטוח ששמעתי היטב את דבריו של רענן וייץ.

אני רוצה להזהיר, כדי למנוע ויכוח בעתיד, יש לחזור ולהדגיש שמדובר בכפרי תעשיה ללא חקלאות. לא מדברים על ענפי חקלאות ולא על חלקי ענפים בחקלאות, ואין אפשרות להבטיח משהו בחקלאות. הגענו למקסימום של ריכוז לולים בהר. אנחנו חייבים להשלים מכסות גם לאלה שקיימים ולכן אני מבקש שיובטחו שני דברים: (א) מה שחיים גבתי כתב, שיובטח תקנון עם שיניים ל"ניר שיתופית" על-ידי מניה בפועל ולממש את זה. (2) שהחברים, בטופס שיחתמו על הצטרפותם כחברים למושב יהיה רשום שזה מושב תעשייתי ולא חקלאי, כדי שלא יבואו בתביעות.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

רצוני להעיר הערה שהיא קשורה בנושא שמדברים עליו. בראשית הישיבה הודיע היושב-ראש על

השיחות והמגעים עם שר האוצר. אני מבין שאנחנו היום נמצאים בשני מישורים מקבילים של בירורים, שהם עוד לא נפגשו וכל זמן שלא יפגשו לא נדע איפה אנחנו עומדים. המישור האחד - מה המסגרת התקציבית שבה אנחנו פועלים, והמישור השני - רשימה של ישובים מסוגים שונים, שעקרונית אמרנו שאם יהיה כסף, הם דברים רצויים.

אני ממליץ על כך שיעשה מאמץ ששני קווים

מקבילים אלה יחדלו להיות מקבילים וייפגשו כדי שנדע שזו המסגרת ואז נצטרך לחזור לרשימה שלנו ולקבוע לעצמנו סדרי עדיפות. אם יתברר שהמסגרת התקציבית איננה מספקת כדי לכסות את כל הדברים שאישרנו אותם עקרונית, נצטרך לחזור ולקבוע סדרי עדיפויות.

היו"ר השר י. גלילי:

יש סדרים בוועדה הזאת לגבי קביעת סדר עדיפויות, מאז שהיא קיימת. לפי ההסדרים האלה, יושב-ראש הוועדה, שר החקלאות וראש המחלקה להתיישבות, קובעים סדרי עדיפויות.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אבל השאלה של סדר עדיפות תעמוד על הפרק.

היו"ר השר י. גלילי:

למרבה הצער אתה צודק, שאנחנו עדיין בין שני הקווים המקבילים.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אני מדבר מתוך הכח של אי-הידיעה, לכן אני נמצא בשלב של ספקות ולא בשלב של דעה מגובשת. אני רוצה להגיד איך העניין נראה בעיני. עובדה היא שהחקלאות התחילה, גדלה והתפתחה במישור ההתיישבות השיתופית. החוות לא הצליחו והחקלאות הפרטית היא כיום בשולי החקלאות, כשהגוף העיקרי, המרכזי, הוא ההתיישבות השיתופית.

י. צור:

פרט לפרדסים.

קריאה:

גם שם לא.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

עובדה היא שהתעשיה התפתחה בצורה שונה לחלוטין.

כלומר, הבעל הגדול המרכזי של התעשיה בארץ הוא

התעשיה הפרטית או הסתדרות ריכוזית. יש תעשיה מוצלחת בהתיישבות החקלאית, שהתפתחה כתוספת כאשר המרקם החברתי של הישוב החקלאי שנתווספו לו אנשי תעשיה כבר היה קיים ומגובש. אלה המגמות.

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אינני יודע אם היו נסיונות. אני מניח שאילו היו קיימים נסיונות מוצלחים של כפרים תעשייתיים

או מעין תעשייתיים, היינו שומעים עליהם. אני עד כה מצפה לשמוע, ושמעתי על צריף שאינני מזלזל בו. מכל מקום, אנחנו עומדים בפני דבר שהוא ביסודו ניסוי חדש. השאלה שצריך לבדוק היא: איך הניסוי החדש הזה משתלב בהתפתחות התעשייתית של הארץ; כמו שלגבי כל ניסוי חקלאי צריך לשאול איך הוא משתלב בנסיון החקלאי בארץ כן צריך לשאול איך נסיון זה משתלב בתעשייה בארץ. המגמה היא המפעל התעשייתי הגדול ולא התעשייה הקטן.

כשאני רואה לעיני כפר תעשייתי שהוא מבוסס על התעשייה בלבד, שהוא מקבל על עצמו את המצווה של עבודה עצמית, של חיי שיתוף, בעלות משותפת וכו', יש לי ספק אם מין ייצור תעשייתי כזה ישתלב במגמה העיקרית של ההתיישבות בארץ. אני חושש שנסיון כזה, אם נקים כפר כזה - אני לא פוסל דבר - אני חושש או שגוף זה יקפיד על שמירת הערכים המונחים בצורה זו, ואז צפוי לו ניוון תעשייתי מכיוון שלא יוכל לקיים את סדרי הגודל המתחייבים, או שיהיה חייב לפרוץ את המסגרת הזאת ולהיות ישוב עירוני בלי הבסיס הערכי שמדברים עליו. אני לא מוכן להגיד שהשיקול צריך להיות כלכלי בלבד, אבל בכל-זאת הייתי רוצה לשמוע מה יעלה דגם של כפר תעשייתי, ואני מניח שאפשר להגיע לזה מפני שיש הצעות קונקרטיות, והייתי רוצה שתהיה בחינה כלכלית של התוצאה המשקית התעשייתית הצפויה מן הדגם הזה. לא אבוא ואגיד שמאחר שהצורה המוצעת מחייבת הקלות נוספות, השקעות נוספות, אני עושה את החשבון הכלכלי בלבד, אבל לא הייתי רוצה שנחליט בלי חישוב כלכלי בכלל.

שר הסעד מ. חזני:

לאיזה דגם אתה רוצה השוואה?

שר המשפטים ח.י. צדוק:

אני מזמין.

היו"ר השר י. גלילי:

נותרו רשומים ששה חברים - ממשלתי - 1, ו-5 ציונים.

שר המשטרה ש. הלל:

כדי לאזן תוסיף עוד ממשלתי.

היו"ר השר י. גלילי:

באיצטגנינות אני רואה שחברים שעוד נותרו אפשר לשייך אותם למחייבים, לכן יש לי הצעה. זה ענין

רציני, בעיקר מפני אופיו הבראשיתי העקרוני. אנחנו מקבלים על עצמנו אחריות גדולה וזכות גדולה, אם ניתן דחיפה, ואחריות גדולה - אם הדבר לא יעלה יפה. לא הייתי רוצה שסבלנותי תהיה למפגע. אני רוצה שלישיבה הבאה נניח הצעת סיכום גם עם דגם כלכלי לדוגמה, לפחות להתחלה, כי ממילא יהיה צפוי לנו דיון נוסף.

היו"ר הרש"י . גלילי :

שר החינוך והתרבות א. ידליץ:

היו"ר השר י. גלילי:

שֶׁר הַחֵינוּךְ וְהַתְּרַבּוּת א. יְדִלִיךְ :

צור :

היו"ר השר י. גלילי :

[illegible]

ד. דבירן פ. מ' אל ה' תרצ"ה
אלא ה' שו"ס בלוי

(מחבר)

הישיבה נועלה בשעה 10.30.